

Sygn. akt III AUa 814/13

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SA Urszula Iwanowska SO del. Beata Górka (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku E. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o rentę socjalną

na skutek apelacji ubezpieczonej E. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 13 czerwca 2013 r. sygn. akt IV U 1312/12

postanawia:

umorzyć postępowanie apelacyjne.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Beata Górka

III A Ua 814/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K., decyzją z dnia 21 sierpnia 2012 roku, wydaną na podstawie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej (Dz.U.03.135.1268 z zm.) wstrzymał wypłatę renty socjalnej ubezpieczonej E. W. w związku z jej wyjazdem zagranicę.

Ubezpieczona E. W. nie zgodziła się z przedmiotową decyzją. W dniu 2 listopada 2012 roku wniosła odwołanie, w którym domagała się zmiany zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu do odwołania wskazała, iż jest całkowicie niezdolna do pracy od dzieciństwa z powodu upośledzenia umysłowego. Aktualnie zamieszkuje wraz z siostrą na terenie Niemiec na stałe. Pozostaje w ciężkiej sytuacji materialnej, gdyż świadczenie z tytułu renty socjalnej było jej jedynym źródłem dochodu. Podkreśliła, że fakt zmiany miejsca zamieszkania nie powinien mieć znaczenia w świetle przynależności Polski do Unii Europejskiej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. w odpowiedzi na odwołanie wniósł w pierwszej kolejności o jego odrzucenie wskazując, że ubezpieczona uchybiła miesięcznemu terminowi do zaskarżenia przedmiotowej decyzji. W przypadku nieuwzględnienia wniosku o odrzucenie wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu wskazał na fakt przebywania ubezpieczonej poza granicami Polski. Podkreślił, że świadczenie z tytułu renty socjalnej może być wypłacane jedynie osobom uprawnionym zamieszkującym na terenie Polski, stąd, w ocenie organu rentowego, przedmiotowa decyzja jest zgodna z prawem.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie ustalając, że E. W. urodziła się (...). W wieku trzech lat zachorowała na zapalenie opon mózgowych. W wyniku choroby doszło u niej do powikłań zdrowotnych, które doprowadziły do upośledzenia umysłowego. Jej stan zdrowia nie pozwala na samodzielną egzystencję i czyni ją całkowicie niezdolną do pracy. Komisja Lekarska ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia Nr (...) w L. w orzeczeniu z dnia 29 stycznia 1986 roku zaliczyła ubezpieczoną do pierwszej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia i uznała, że inwalidztwo ma charakter trwały. Na tej podstawie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w W. wypłacał skarżącej dodatek pielęgnacyjny. W związku ze zmianą przepisów wypłatą świadczenia zajął się Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Decyzją z dnia 2 października 2003 roku ZUS oddział w P. ustalił prawo ubezpieczonej do stałej renty socjalnej.

W 2012 roku ubezpieczona zmieniła miejsce zamieszkania. Wraz z matką, jej dotychczasowym opiekunem, przenieśli się do siostry mieszkającej na terenie Niemiec. Zmiana miejsca zamieszkania była podyktowana faktem, że w Polsce skarżąca nie miała osób bliskich, które mógłby się nią zająć.

Organ rentowy po uzyskaniu wiadomości o wyjeździe na stałe poza granice Polski wstrzymał wypłatę świadczenia rentowego decyzją z dnia 21 sierpnia 2012 roku, która jest przedmiotem niniejszego postępowania.

Ubezpieczona nie zgodziła się z wydaną decyzją i wniosła odwołanie w dniu 21 września 2012 roku.

Sąd I instancji na wstępie odniósł się do zarzutu formalnego w postaci uchybienia terminowi do złożenia odwołania od decyzji z dnia 21 sierpnia 2012 roku, zgłoszonego przez organ rentowy. Jego zdaniem zarzut nie zasługuje na uwzględnienie. Zakład powołał się na treść art. 477⁹ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, w myśl którego strona ma miesięczny termin na zaskarżenie decyzji administracyjnej. Nie wziął jednak pod uwagę, że miesięczny termin liczy się od daty otrzymania spornej decyzji. Ubezpieczona twierdzi, że w związku z jej wyjazdem za granicę decyzja nie została jej doręczona, gdyż była wysłana na poprzedni adres. Ona zaś odwołanie złożyła natychmiast po zapoznaniu się z treścią decyzji. Trudno ubezpieczonej nie dać wiary zważywszy, że Zakład wskazanym przez nią okolicznościami nie zaprzeczył, a w aktach rentowych brak jest potwierdzenia doręczenia przedmiotowej decyzji. W związku z powyższym Sąd uznał, że odwołanie złożone zostało w ustawowym terminie.

Tym samym otworzyła się droga do merytorycznego rozstrzygnięcia zgłoszonego roszczenia.

E. W. domaga się ustalenia prawa do renty socjalnej wywodząc, że spełnia przesłanki niezbędne do stwierdzenia uprawnienia, zaś okoliczność, że zamieszkuje na terenie Niemiec nie powinna mieć znaczenia, wobec faktu, że zarówno Rzeczpospolita Polska jak i Republika Federalna Niemiec są członkami Unii Europejskiej.

Kwestie związane z rentą socjalną uregulowane zostały w ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. **o rencie socjalnej** (Dz. U. z dnia 1 sierpnia 2003 r.). W myśl art. 4 ust. 1 tejże ustawy renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie można zaprzeczyć, że E. W. spełnia wszystkie wymienione wyżej warunki - jest całkowicie niezdolna do pracy od dzieciństwa. Okoliczności tej organ rentowy nie kwestionuje, co znalazło wyraz w przyznaniu i wypłacaniu jej świadczenia z tytułu renty socjalnej do czasu wydania spornej decyzji. Jednak oprócz przesłanek dotyczących stanu zdrowia ubezpieczonych ustawa ustanawia generalną regułę, która ogranicza krąg osób uprawnionych. Zgodnie z art. 2 prawo do renty socjalnej przysługuje:

1) osobom posiadającym obywatelstwo polskie zamieszkującym i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

2) cudzoziemcom zamieszkującym i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2006 r. Nr 234, póź. 1694, z 2007 r. Nr 120, póź. 818 i Nr 165, póź. 1170 oraz z 2008 r. Nr 70, póź. 416), lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy albo ochrony uzupełniającej,

3) mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, póź. 1043), posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

-jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

E. W. jest wprawdzie obywatelem Polski, ale jej miejsce zamieszkania znajduje się poza granicami kraju. Zdaniem Sądu Okręgowego rację ma ubezpieczona sugerując, że jej sytuacja powinna być rozstrzygnięta na gruncie ustawodawstwa unijnego, skoro przeniosła się do kraju będącego (podobnie jak Polska) członkiem Unii. Uznał zatem, że stanowisko ubezpieczonej sprowadza się do zarzutu naruszenia zasady swobodnego przemieszczania się osób na terenie Unii, która stanowi jeden z filarów organizacji państw stowarzyszonych.

W ocenie Sądu I instancji trudno zaprzeczyć, że w świetle art. 21 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z dnia 30 kwietnia 2004 r. z późniejszymi zmianami), w myśl którego każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich, reguła ta jawi się jako podstawowa zasada funkcjonowania Unii. Nie można jednak zapominać, że przywołany przepis nie ma charakteru bezwzględny, bowiem w dalszej części zastrzega możliwość wystąpienia ograniczeń w postaci warunków ustanowionych w Traktatach i środkach przyjętych w celu ich wykonania. Tym samym odsyła w tym zakresie do innych postanowień Traktatu oraz do wydanych na jego podstawie aktów prawa pochodnego. Zatem uregulowanie krajowe ograniczające korzystanie z uprawnień objętych art. 21 ust. 1 TFUE nie może zostać uznane za sprzeczne z tym przepisem, jeżeli wprowadza odstępstwa od tego przepisu dozwolone na podstawie szczegółowych przepisów wydanych przez organy Unii Europejskiej. Ograniczenia, o których mowa w przywołanym wyżej art. 21 ust. 1 w sposób niebudzący wątpliwości dotyczą renty socjalnej. Jest to świadczenie, do którego odnoszą się przepisy prawa pochodnego składające się na system koordynacji zabezpieczenia społecznego, ustanowiony w środkach przyjętych w celu wykonania postanowień Traktatu w rozumieniu art. 21 ust. 1 TFUE. Renta socjalna została wymieniona w załączniku IIa do rozporządzenia (...). Zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr (...) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. zmieniającego rozporządzenie Rady (EWG) nr (...) w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz rozporządzenie Rady (EWG) nr (...) w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr (...) (Dz.U. UE z 2006 r., L 114/1) zmianie uległ załącznik IIa do rozporządzenia nr (...), który otrzymał brzmienie zgodnie z Załącznikiem do rozporządzenia (...). Modyfikacja polegała na nadaniu nowego brzmienia punktowi "S. Polska" Załącznika IIa przez dodanie sformułowania o treści "Renta socjalna (ustawa z dnia

27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej)". Rozporządzenie (...) weszło w życie 28 kwietnia 2006 r. (art. 3 rozporządzenia (...)) W tej dacie zatem renta socjalna przewidziana w ustawie o rencie socjalnej została zaliczona do kategorii świadczeń objętych rozporządzeniem (...), do których nie stosuje się ogólnych zasad rozporządzenia (...) dotyczących tak zwanego transferu wypłaty świadczeń w przypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu na inne państwo członkowskie.

Wspomniany powyżej załącznik IIa wyliczał specjalne świadczenia nieskładkowe w rozumieniu art. 10a w związku z art. 4 ust. 2a rozporządzenia (...). W odniesieniu do świadczeń tego rodzaju przepis art. 10a rozporządzenia (...) rozstrzygał, że świadczenia takie osoby uprawnione otrzymują, po pierwsze, wyłącznie na terytorium państwa, na którym zamieszkują oraz, po drugie, zgodnie z ustawodawstwem tego państwa (art. 10a ust. 1). Oznacza to, że w przypadku świadczeń takich jak renta socjalna w niniejszej sprawie, rozporządzenie (...) pozwala na wprowadzenie różnych wymogów, które mogłyby ograniczać prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu w rozumieniu art. 21 ust. 1 TFUE. O warunkach nabycia i zachowania prawa do takich świadczeń decyduje bowiem, w myśl art. 10 a ust. 1 rozporządzenia (...), prawo państwa członkowskiego, na terytorium którego zamieszkuje osoba uprawniona do świadczenia. Przepisy ustawy uzależniają zaś realizację prawa do renty socjalnej od spełnienia przez osobę uprawnioną wymogu przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co mieści się w zakresie derogacji zasad wynikających z art. 21 ust. 1 TFUE.

W świetle przywołanych przepisów, należy uznać, że przewidziany w art. 2 pkt 1 ustawy wymóg przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, traktowany zarówno jako warunek nabycia prawa do renty socjalnej jak i warunek realizacji tego prawa, jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

W konsekwencji do sytuacji opisanej w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy wskazał, że ma zastosowanie ustawa o rencie socjalnej w całej rozciągłości. Skoro więc jeden z jej przepisów (art. 2 pkt 1) uzależnia wypłatę świadczenia od zamieszkania i przebywania osób uprawnionych na terenie Polski, to niezrealizowanie tego warunku jest równoznaczne z koniecznością wstrzymania wypłaty świadczenia.

W tym stanie rzeczy należy uznać, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 sierpnia 2012 roku jest zgodna z prawem, co uzasadnia oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴§1 k.p.c.

Na marginesie dodał, że polska ustawa o rencie socjalnej ma zastosowania również do mających miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nie jest zatem wykluczone, że w ramach wzajemności podobny przepis funkcjonuje w prawodawstwie niemieckim. Ubezpieczona winna tę kwestię wyjaśnić i zgłosić się do odpowiednich służb. Tym bardziej, że wypłata świadczenia w walucie obowiązującej w Unii byłaby z pewnością korzystniejsza dla skarżącej.

Pismem które wpłynęło do Sądu Okręgowego w Koszalinie w dniu 14 listopada 2013r. i następnie przekazane do Sadu Apelacyjnego w Szczecinie w dniu 26 listopada 2013r. ubezpieczona cofnęła apelację. Ubezpieczona wskazała, że otrzymała od władz niemieckich środki na swoje utrzymanie.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Zgodnie z art. 391 § 1 k.p.c. w razie cofnięcia apelacji sąd drugiej instancji umarza postępowanie apelacyjne. Przy czym, w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dopuszczalność cofnięcia apelacji podlega ocenie z punktu widzenia przesłanek z art. 469 k.p.c., który stanowi, że sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka

odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Mając na uwadze powyższe uregulowanie Sąd Apelacyjny dokonał oceny czy cofnięcie apelacji w sprawie o przyznanie prawa do renty socjalnej nie narusza słusznego interesu ubezpieczonej E. W..

W ocenie Sądu Apelacyjnego słusznie Sąd Okręgowy przyjął, że w przedmiotowej sprawie ma zastosowanie ustawa o rencie socjalnej w całej rozciągłości. Skoro zatem przepis art. 2 pkt.1 tej ustawy uzależnia wypłatę świadczenia od zamieszkania i przebywania osób uprawnionych na terenie Polski, to niezrealizowanie tego warunku jest równoznaczne z koniecznością wstrzymania wypłaty świadczenia.

W tym miejscu zaznaczyć należy, że Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał, że do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p., umożliwiających uwzględnienie przy wyrokowaniu zasad współżycia społecznego. Przepisy ustawy o rencie socjalnej mają charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Zarzut ten (nadużycia prawa podmiotowego, albo czynienia ze swego prawa podmiotowego użytku niezgodnego z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych musiałby być odniesiony do czynności organu rentowego, który - wydając decyzję - nie korzysta ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym - Kodeksem cywilnym lub Kodeksem pracy), lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą świadczeń emerytalno-rentowych mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z dnia 19 czerwca 1986 r., II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 nr 3; wyrok z dnia 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNAP 1998/15/465; wyrok z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNAP 2000/15/597 - notka; wyrok z dnia 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNAP 2001/9/321 - notka, postanowienie z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 670/98, niepublikowane).

Ubezpieczona jak trafnie sugerował to w uzasadnieniu Sąd Okręgowy mając miejsce zamieszkania na terytorium Niemiec na zasadzie wzajemności skorzystała ze świadczenia funkcjonującego w prawodawstwie niemieckim zatem Sąd Apelacyjny uznał, że cofnięcie apelacji nie narusza prawa, w tym słusznego interesu ubezpieczonej i dlatego na podstawie art. 391 § 1 k.p.c. umorzył postępowanie apelacyjne.

del. SSO Beata Górka SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska